

СИЛАБУС ДИСЦИПЛІНИ «Політологія»

Галузь знань – 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність – 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Ступінь вищої освіти – перший / бакалаврський

Освітньо-професійна програма – «Фінанси»

Рік навчання: I

Семестр: 1

Кількість кредитів: 3

Мова викладання: українська

Керівник курсу: Нагірний М. З.

Контактна інформація: rutukr@gmail.com

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна “Політологія” передбачає опанування певним інструментарієм політологічної науки. До її предмету входять закономірності функціонування і розвитку політичних систем і політичних процесів. Метою курсу є формування знань про політичну систему суспільства, розуміння сутності, закономірностей та перспектив розвитку політичних подій, явищ, політичної свідомості та політичної культури. Програма та тематичний план дисципліни орієнтовані на глибоке та ґрунтовне засвоєння студентами основних політологічних категорій, вміння орієнтуватися у сучасному політичному житті.

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Години (лек. / практ.)	Тема	Результати навчання	Завдання / способи контролю
1 / -	Тема 1. Вступ. Предмет політології та завдання курсу	Об'єкт і предмет політології. Політологія як теоретична база управління суспільством та його системами. Методи дослідження політології. Основні функції політології. Становлення політології як наукової дисципліни. Суміжні галузі політичного знання. Значення політології для формування політичної свідомості і культури студентів.	Поточне опитування
1 / 1	Тема 2. Історія світової політичної думки і становлення сучасної політології	Етапи розвитку політичних ідей. Зародження політичної думки у країнах Стародавнього Сходу. Політичні вчення Стародавньої Греції. Політична думка і світоглядні ідеї Стародавнього Риму. Політичні ідеї раннього християнства. Епоха Відродження - новий етап у розвитку політичної думки. Н.Макіавеллі - засновник світської політичної науки. Політичні концепції Нового часу. Ліберальна політична думка. Теорія насильства Л. Гумпловича. Виникнення і еволюція соціально-політичних утопій. Виникнення і основні етапи розвитку політичної доктрини марксизму.	Вибір. опит.; тест.

		Формування політології як самостійної галузі й загальної системи соціальних і гуманітарних наук. М. Вебер як класик західної політології. Теорія еліт. Основні школи і течії сучасної зарубіжної політології.	
1 / 1	Тема 3. Розвиток політичної думки в Україні.	<p>Політична думка Русі.</p> <p>Політичні доктрини в Галицько-Волинській державі та Литовсько-Польській державі.</p> <p>Українська політична думка козацько-гетьманської доби. Конституція П. Орлика як втілення української державницької ідеї. Духовно-моральний підхід до політики у поглядах Г. Сковороди.</p> <p>Зародження українського лібералізму. "Історія Русів". Політичні ідеї членів Кирило-Мефодіївського братства. М. Драгоманов - засновник політичної науки в Україні.</p> <p>Народницька школа в історії української політичної думки. Національно-самостійна концепція М. Міхновського. Політичні концепції часів УНР.</p> <p>Національно-політична доктрина М. Грушевського.</p> <p>Український націонал-комунізм. Концепції української державності в історико-політичній науці, народницький напрям; консервативний; національно-державницький.</p> <p>Українська політична думка 40-90-х рр. ХХ ст. Політичні концепції вчених українського зарубіжжя. Формування і розвиток національної школи політології в сучасній Україні. Утвердження політології як навчальної вузівської дисципліни.</p>	Поточне опитування
1 / 1	Тема 4. Політика як соціальне явище	<p>Історія виникнення поняття та категорії "політика", її сутнісні ознаки. Загальна еволюція концепції політики як соціального явища. Класифікація політики і її критерії. Політика і мораль. Політика і економіка. Соціальна політика.</p> <p>Соціальна структура суспільства. Соціальні групи в політичному житті. Політична діяльність: структура, форми, методи.</p> <p>Політика насильства і примусу. Ознаки і принципи сучасного цивілізованого політичного процесу. Політика як мистецтво можливого.</p>	Поточне опитування
1 / -	Тема 5. Влада і владні відносини	<p>Поняття і основні концепції влади.</p> <p>Основні елементи влади.</p> <p>Економічні, соціальні, політико-силові та культурно-інформаційні ресурси влади.</p>	Вибір. опит.; тест.

		<p>Види влади. Сутність політичної влади та її головні властивості. "Хвороби" влади.</p> <p>Функції влади. Співвідношення державної і політичної влади. Межі та сила влади.</p> <p>Структура владних відносин і механізм здійснення політичної влади.</p> <p>Легітимність політичної влади і її типи.</p> <p>Напрями і способи функціонування влади.</p> <p>Методи здійснення влади.</p> <p>Традиційні форми політичної влади.</p> <p>Зміст концепції поділу влади.</p>	
1 / -	Тема 6. Політична система суспільства	<p>Місце і роль політичної системи в життєдіяльності суспільства. Класичні уявлення про політичні системи. Політична влада як основа політичної системи.</p> <p>Характеристика структурних елементів політичної системи. Держава, її місце в політичній системі суспільства. Політичні партії і партійні системи. Значення засобів масової інформації в розвитку і функціонуванні політичної системи.</p> <p>Основні характеристики функціонування політичної системи.</p> <p>Політичний режим як сукупність методів і форм політичного панування. Головні параметри політичних режимів. Типологія і динаміка політичних режимів.</p> <p>Основні риси політичного режиму в Україні на сучасному етапі.</p>	Поточне опитування
1 / 1	Тема 7. Держава у політичній системі суспільства	<p>Поняття держави, її визначальні ознаки і типи. Виникнення та еволюція держави.</p> <p>Основні теорії походження держави.</p> <p>Різновиди і типи держави. Форми правління. Форми державного устрою.</p> <p>Функції держави.</p> <p>Принципи соціальної, правової держави як передумова руху суспільства до політичної свободи. Значення правової держави для розвитку соціальної демократії.</p>	Поточне опитування
1 / 1	Тема 8. Політичні партії, громадсько-політичні організації та рухи	<p>Партія як політичний інститут. Виникнення та еволюція політичних партій. Класичні теорії політичних партій і партійних систем. Сутність і місце партій у політичному процесі. Основні ознаки партії. Відмінність політичних партій від інших об'єднань.</p> <p>Багатоманітність підходів до класифікації політичних партій. Внутрішні та зовнішні функції політичних партій в суспільстві. Вплив політичних партій на формування правлячої еліти.</p> <p>Поняття і типи партійних систем. Однопартійні, двопартійні та багатопартійні системи. Критерії оцінки</p>	Вибір. опит.; тест.

		<p>ефективності партійних систем. Вплив законодавства на характер і тип партійної системи. Проблеми розвитку багатопартійної системи в Україні.</p> <p>Поняття громадсько-політичних організацій і рухів, їх місце і роль у політичній системі суспільства.</p> <p>Групи тиску. Лобізм як політична практика. Форми політичного лобізму. Лобіювання в політичному житті сучасної України.</p>	
- / 1	Тема 9. Політична свідомість і політична культура	<p>Політична свідомість як форма відображення політичного буття, її роль і функції. Політична свідомість суспільства, соціальної групи та особи. Структура та надструктура політичної свідомості. Типи політичної свідомості. Характеристика розвитку та стану політичної свідомості в Україні.</p> <p>Національна і політична ментальність. Сутність, структура, типи політичної культури. Політична ідеологія як стрижень політичної культури суспільства. Взаємозв'язок політичної, світоглядної, моральної та правової культури. Функції політичної культури. Політичні комунікації. Механізм формування і виявлення громадської думки. Історичні особливості формування політичної культури в Україні, її стан в сучасних умовах.</p> <p>Сутність політичної соціалізації та її основні завдання. Періодизація та основні політичні і неполітичні чинники політичної соціалізації. Проблеми політичної соціалізації особистості в сучасній Україні.</p>	Поточне опитування
1 / 1	Тема 10. Політична ідеологія. Основні ідейно-політичні течії сучасності	<p>Поняття політичної ідеології. Співвідношення політичної ідеології та політики. Функції політичної ідеології. Рівні політичної ідеології.</p> <p>Особливості масової політичної психології. Основні ідейно-політичні течії сучасності. Ідеологічні орієнтації українського суспільства. Національна ідея та ідеологія державотворення в Україні.</p>	Поточне опитування
1 / 1	Тема 11. Соціально-етнічні спільності й етнополітика	<p>Поняття етносу. Взаємозв'язок етнічного, національного і соціального в суспільстві. Етно-національна структура суспільства. Сучасні теорії нації.</p> <p>Нація та держава Національний суверенітет. Форми та сутність національно-державних утворень та об'єднань. Культурно-національна автономія: теорія і практика. Проблеми громадянства. Етнополітичні конфлікти:</p>	Поточне опитування

		<p>характер, причини, виникнення та шляхи вирішення. Націоналізм, шовінізм, патріотизм, інтернаціоналізм. Роль національної ідеї в політичному житті України.</p> <p>Етнополітика і шляхи формування етнополітичної культури. Культура міжнаціонального спілкування.</p> <p>Поняття та методологічні засади етнополітології.</p>	
1 / 1	Тема 12. Політичний процес	<p>Поняття і структура політичного процесу. Типи політичних процесів.</p> <p>Інституційні форми політичної участі. Стихійні форми політичної участі. Натовп як феномен політики.</p> <p>Основні виборчі системи в політиці. Характеристика виборчої системи в Україні.</p> <p>Визначення політичної технології. Класифікація політичних технологій.</p>	Вибір. опит.; тест.
1 / 1	Тема 13. Політичні еліти і політичне лідерство	<p>Сутність політичного елітизму і генеза цього поняття. Класичні теорії еліт. Обґрунтування явища політичної еліти у спадщині українських політичних мислителів. Сучасні концепції. Чинники елітарності суспільства. Системи рекрутування еліт. Номенклатурна система і її наслідки. Політична еліта і демократія: дилема поєднання.</p> <p>Природа і соціальна сутність політичного лідерства, його основні концепції.</p> <p>Типологія політичного лідерства. Сутність вождізму в політиці. Культ особи як крайня оцінка ролі політичного лідера в історії.</p> <p>Соціальна роль та функції політичного лідера. Критерії оцінки популярності і ефективності діяльності політичного лідера. Політичний імідж.</p> <p>Політичне лідерство в сучасній Україні.</p>	Поточне опитування
1 / 1	Тема 14. Політичні конфлікти та кризи в суспільно-політичному житті	<p>Поняття конфлікту як соціального явища. Співвідношення соціального і політичного конфліктів.</p> <p>Форми, моделі, типи і функції політичного конфлікту, механізми його динаміки. Джерела і чинники конфлікту. Учасники конфлікту, їх характеристики. Політична криза. Специфіка прояву та розв'язання конфліктів у тоталітарній та демократичній системах. Міжнародні конфлікти, їх особливості.</p> <p>Методологія та практика вирішення конфліктних проблем. Умови досягнення політичного консенсусу. Насильство та ненасильницька боротьба в суспільному</p>	Поточне опитування

		житті. Позитивний зміст соціально-політичного примусу.	
1 / 1	Тема 15. Світова політика і міжнародні відносини	<p>Сутність понять "світова політика", "світове співтовариство", "міжнародні відносини", "зовнішня політика".</p> <p>Основні принципи сучасних міжнародних відносин. Провідні ідеї зовнішньополітичної діяльності сучасних держав.</p> <p>Види міжнародних відносин. Типи міжнародних відносин. Міжнародні урядові організації та їх функції. Роль ООН та інших міжнародних інститутів у забезпеченні миру, безпеки, політичного консенсусу.</p> <p>Напрями та принципи зовнішньополітичної діяльності української держави.</p>	Вибір. опит.; тест.
1 / 1	Тема 16. Національні інтереси і національна безпека України	<p>Національні інтереси: зміст, характер, механізми формування, просування і захисту.</p> <p>Національні інтереси і функції зовнішньої політики України. Основні чинники сили України у зовнішній політиці.</p> <p>Поняття національної безпеки. Складові національної безпеки України.</p> <p>Національна безпека і проблема ядерного озброєння. Статус нейтральної держави і Збройні сили як гарант національної безпеки.</p> <p>Чинні і потенційні загрози національній безпеці України.</p> <p>Основні поняття геополітики.</p>	Поточне опитування
1 / -	Тема 17. Політичний розвиток і модернізація	<p>Політичний розвиток як багатомірний процес взаємодії різноспрямованих соціальних сил та засобів створення якісно нових інститутів для реалізації прогресивних можливостей суспільства і формування соціально бажаних суспільних груп. Основи теорії політичного розвитку.</p> <p>Політичний розвиток та політичні зміни. Головні параметри політичного розвитку.</p> <p>Проблеми та суперечності політичного розвитку.</p> <p>Поняття, сутність і етапи політичної модернізації. Типи і шляхи модернізації. Проблема вибору варіантів модернізації.</p> <p>Поетапний характер політичної модернізації. Політична корекція моделей та програм соціального розвитку. Зміст і основні характеристики політичної модернізації. Суперечності політичної модернізації.</p> <p>Політичні проблеми світових систем і глобального розвитку.</p>	Поточне опитування

		Особливості політичної модернізації в Україні. Основні умови вирішення проблем політичної модернізації влади України.	
- / 1	Тема 18. Глобальні проблеми сучасності	Глобалізація у сучасному світі. Політичні проблеми глобалізації. Кризові явища процесу глобалізації. Місце України у глобалізаційних тенденціях сучасного світу. Політична стратегія вирішення глобальних проблем. Поняття „глобальних” проблем людства. Характерні ознаки та класифікація глобальних проблем. Походження та природа глобальних проблем. Екологічна загроза. Відвернення термоядерної війни та забезпечення ненасильницького миру. Демографічна та продовольча проблема. Забезпечення людства сировиною та енергією. Подолання слабкорозвинутості. Освоєння космосу та світового океану. Концепції неоглобалізму. Постехнократичні концепції виживання і модернізації. Роль політики у вирішенні глобальних проблем сучасності.	Підсум. модул. тест.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Ганношина С. Глобальні проблеми сучасності: філософський аспект / С. Ганношина, О. Б. Петінова // Південноукраїнські наукові студії : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Одеса, 16-17 грудня, 2020 р.) / Наук. ред.: О. Б. Петінова. – Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2021. С. 38–42.
2. Гірман А.П., Загорулько Я.І., Резуник О.В., Цимбал В.Ю. Питання співвідношення понять "міжнародні відносини" та "світова політика" / А.П. Гірман, Я.І. Загорулько, О.В. Резуник, В.Ю. Цимбал . // Регіональні студії. -2021. -№24. - С. 116-120.
3. Гірман А.П. Міжнародні відносини та світова політика: імперативи сучасності / А.П. Гірман // Регіональні студії. -2020. -№21. - С. 34-39.
4. Дмитрашко С. А. Аналіз переговорних кейсів: політико-культурні впливи на політичний процес / Світлана Анатоліївна Дмитрашко // Політикус : наук. журнал. – 2023. – № 2. – С. 96–101.
5. Завгородня Ю. Трансформаційні уявлення про конфлікт в політичних процесах. Актуальні проблеми політики. 2022. Вип. 69. С. 61–64.
6. Казакова Л.О. Національна безпека держави: понятійно-категорійний апарат / Л.О. Казакова // // Регіональні студії. – Ужгород, Видавничий дім «Гельветика». Вип. 24. – 2021. – С.128-132.
7. Кончаковський Є. О. Трансформація концепту «національна безпека» в історії світової політичної думки : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 052 "Політологія" / наук. керівник Л. С. Хорішко. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 86 с.
8. Котух Є. В. Типи владних відносин у стратегії кібербезпеки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 11. С. 98–102.
9. Кудлай І.В., Бабіна В.О., Моїсєєва Т.М. Політична культура сучасної України: взаємодія культури та влади // Наукові перспективи: журнал. 2021. № 9(15). 2021.- с. 120-132.

10. Лебедь О. М., Гбур З. В. Політичні еліти та лідери України часу становлення незалежності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 17. С. 77–83.
11. Матета О. А. Категорія «національні інтереси» як складова національної безпеки України / О. А. Матета // Шлях успіху і перспективи розвитку (до 26 річниці заснування Харківського національного університету внутрішніх справ) : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 листоп. 2020 р.) / редкол.: Д. В. Швець (голова), О. М. Бандурка, С. М. Гусаров та ін.; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. - Харків : ХНУВС, 2020.- С. 315-317.
12. Міжнародні відносини та світова політика [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. М. Кузь, Д. С. Коротков, Д. Ю. Михайличенко, О. В. Бровко ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. - Електрон. текстові дан. (725 МБ). - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. - 200 с.
13. Міжнародні відносини та світова політика: нові тренди переосмислення минулого : збірник наукових праць. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. 232 с.
14. Міносян А.С., Варипасєв О.М. Формування політичної культури студентства в контексті реорганізації освітнього процесу // Актуальні проблеми викладання освітніх компонент соціально-гуманітарного спрямування у вищій школі [Збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції 15-16 червня 2023 р., м. Херсон]. – Херсон: Херсонська державна морська академія, 2023.- с. 40-45.
15. Михайліна, Т. В., & Гоцуляк, Ю. В. (2023). Роль правосвідомості в еволюції політичної системи України. *Академічні візії*, (24).
16. Наумик, А., Попова, А., & Сидоренко, Н. (2023). Становлення державно-політичної думки як основний аспект розвитку сучасної правової системи України. *Матеріали конференцій МНЛ*, (1 грудня 2023 р., м. Луцьк), 99–100.
17. Перегуда, Є., & Гаврилюк, Д. (2021). Становлення правової політології як відображення сучасних тенденцій розвитку гуманітарного знання. *Науковий часопис УДУ імені Михайла Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*, 22(30), 140–143.
18. Пилипенко, О. ., & Шевчук, В. (2024). Формування та розвиток економічної думки в Україні під впливом класичної політичної економії наприкінці XVIII – початку XIX століття. *REVIEW OF TRANSPORT ECONOMICS AND MANAGEMENT*, (10(26), 299–206.
19. Пильгун Н. В., Слуцька О. С. Теоретико-правовий аналіз політичної системи України. *Прикарпатський юридичний вісник* Випуск 5(40), 2021. С. 11–15.
20. Подковенко, Тетяна. “Національна безпека України: аксіологічний та правовий аспекти”. *Актуальні проблеми правознавства*, vol. 1, no. 1, June 2021, pp. 11-18.
21. Політичні перетворення в країнах Центральної та Східної Європи: історико-політичні, етнонаціональні, електоральні та державно-управлінські аспекти. Матеріали наукової конференції, присвяченої 30-річчю від дня утворення кафедри політології і державного управління ДВНЗ «Ужгородський національний університет»/ За заг. ред. проф. М. М. Вегеша і Ю. О. Остапця. Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2021. 264 с.
22. Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації: монографія / Т. В. Гончарук-Чолач та ін.; за ред. проф. О. М. Рудакевича. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 338 с.
23. Тараненко М. М. Договори та їх вплив на міжнародні відносини. Сучасні проблеми міжнародного права / М. М. Тараненко, В. О. Царик, К. О. Дмитрієнко // *Юридичний науковий електронний журнал*. - 2022. - № 3. - С. 260-264.

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Для виконання індивідуальних завдань і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів

відбувається з дозволу дирекції інституту за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: Письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями (не більше 20%). Використання друкованих та електронних джерел під час контрольних заходів та екзаменів заборонено.

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу та з дозволу дирекції інституту.

ОЦІНЮВАННЯ

Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3
40 %	40 %	5 %	15 %
Поточне опитування	Модульний контроль	Тренінг	Самостійна
Оцінка визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час практичних занять по темах 1-18	Письмова контрольна робота за темами 1-18, яка містить 5 тестів (по 10 балів), 2 теоретичних завдання (по 25 балів)	Оцінка за тренінг визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих за виконання завдань тренінгу	Оцінка за самостійну роботу визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих за виконання завдань для самостійної роботи

Шкала оцінювання

За шкалою Університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)